

Apor Péter – Az Agitátorok és a páncélvonal

Megjelenés éve: 2010 | Lapszám: 12 | Szerző: Apor Péter

A Tanácsköztársaság 50. évfordulója és a forradalom értelmezése

1969-ben, a Tanácsköztársaság 50. évfordulójára kiírt főiskolai pályázatra készült el az Agitátorok című film. [1](#) Az Agitátorok formailag a proletárdiktatúra történetéről szóló, a Tanácsköztársaság értelmezésének közkeletű problémáit megelevenítő alkotás volt. Középpontjában az ifjú forradalmárok által létrehozott intellektuális kommunista csoport állt, melynek tagjai elkötelezetten és lelkesen indultak el megnyerni a tömegeket a proletárforradalom ügyének az 1919-es Budapesten. A film a Tanácsköztársaság történeti ábrázolásainak jellegzetes helyszínein játszódik: a Szovjetházban, gyárban, munkások között, a grófi kastélyban és a fronton.

Magyar Dezső filmjét ugyanakkor igen nehéz lenne kosztümös történelmi játékfilmként nézni. Bár a szereplők korhű öltözetben, a Tanácsköztársaság plakátjai által díszített, korabeli hangulatot árasztó díszletek között jelentek meg, a film hosszú, filozófiai utalásokkal teli párbeszédéből álló, korabeli dokumentumfilm részletekkel montázsszerűen megszakított, cselekmény nélküli szerkezete aligha könnyítette volna meg széleskörű szórakoztató befogadását. Az alkotás bennfentesebb, értelmiségi és kultúrpolitikai nézőinek figyelmét azonban aligha kerülték el a formabontó szerkezetben rejlő tágabb jelentések.

A tanácsköztársasági pózokban és jelmezekben felbukkanó szereplők, az 1960-as évek végi radikális értelmiség (Révai Gábor, Szilágyi Anna) és avantgarde művészvilág (Szentjóby Tamás, Ajtony Árpád, Bódy Gábor, Földes László „Hobó”) tagjai, késhegyig menő elvi vitákat folytattak a forradalmi cselekvés lehetőségeiről, az erőszak dilemmájáról, az új bürokrácia kritikájáról és a munkások kultúrájának mibenlétéről. Az ortodox marxista nyelven zajló beszélgetések az 1968-hoz kötődő radikálisok között a prágai tavasz és a nyugati diákmozgalmak tapasztalatai után a baloldaliság, a forradalom és a társadalmi öntevékenység jövőjéről és lehetőségeiről folytatott vitákká alakultak át. A Tanácsköztársaság álcája alatt az ifjú radikális értelmiség 1968-ról vitatkozott: számukra 1919 eseményei 1968 történései voltak.

A hatóságoknak egészen más céljai voltak a tanácsköztársasági filmpályázat meghirdetésével.

1969 a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulója volt. 1919. március 21. ebben az időben már a hivatalos múlt értelmezések számára a magyar történelem fordulópontjának, a legnagyobb nemzeti ünnepnek számított. Az MSZMP vezetése az 50. évforduló nagyszabású, látványos megünneplését tervezte. Az elképzelések számos politikai és társadalmi szervezet részvételét fontolgatták. Az ünnepségek, melyek menetrendjét összetett koreográfia határozta meg, a legfontosabb párt és állami vezetés parlamenti ünnepi ülésével vették kezdetüket. Az ünnepi ülésre meghívták a még élő egykori népbiztosokat, az 50. évforduló alkalmából kitüntetett személyeket, kiemelkedő értelmiségieket, valamint szocialista brigádvezetőket. Az ünnepségek fényét emelte a diplomáciai testületek és a szocialista országokból érkező párt- és kormányküldöttségek részvétele [2](#)

A javaslatok szerint minden helyőrségben ünnepi megemlékezéseket kellett tartani, ha lehetőség volt rá, 1919-es veteránok részvételével. A budai várban reprezentatív kiállítást terveztek, valamint bélyegsorozatot és korabeli plakátok új kiadását. A KISZ Bizottságok és szervezetek feladata volt emlékőrségek, gyűlések és koszorúzások szervezése. Az MSZMP Politikai Főiskoláján tudományos tanácskozást rendeztek, a párt folyóiratai – a Párttörténeti Közlemények, a Társadalmi Szemle, a Pártélet -, illetve a Századok ünnepi számot jelentettek meg az 50. évforduló alkalmából. [3](#) A megemlékezések csúcspontját vitathatatlanul az 1965 óta tervezett központi Tanácsköztársaság emlékmű, március 21-én délelőtt 11 órára kitűzött felavatása jelentette. Jól mutatja ezt az eredetileg tervezett 50 000-res nézőszám, melyet azonban 1969. február 13-án 4-5000 főre javasolt csökkenteni az Agitációs és Propaganda Bizottság. [4](#) A budapesti emlékmű felállításával egy időben számos vidéki Tanácsköztársaság monumentumot avattak föl, többek között Tiszafüreden, Fegyverneken és Szentesen. [5](#)

A Tanácsköztársaság felidézésétől a magyar pártvezetés saját politikájának, és nem az 1968-as alternatív baloldali radikalizmusnak az igazolását várta el. A parlamenti ülést megnyitó szónok, Losonczy Pál, az Elnöki Tanács elnöke a következőket emelte ki:

A szocializmus ügye valóban diadalmaskodott Magyarországon... Népi demokratikus államunk, a Magyar Népköztársaság – a Magyar Tanácsköztársaság ügyének jogos örököse és hűséges folytatója. [6](#)

A történeti folytonosság ténye, hangsúlyos voltán túl azonban sajátosan elvont jelenség maradt a megnyitó beszédben.

A múltnak és a jelennek ez az egysége azzal a jogos reménységgel tölt el mindannyiunkat, hogy utunkon további sikerek várnak reánk. Magabiztosan tekintünk a következő évtizedek, a szocializmus további győzelmei elé.

A Tanácsköztársaság történelmi eseménnyé, a jelen eredetivé, ám kevés kézzelfogható téttel bíró fejezetté vált. 1969-ben, az 50. évfordulóra jelent meg az az első átfogó történeti munka a Tanácsköztársaságról, mely sem napi tanulságokat nem igyekezett levonni 1919 egyes történeteiből, sem a közvetlen politikai konfliktusokat nem kísérelte meg a Tanácsköztársaság eseményeiben tükröztetni. Hajdu Tibor könyve a magyarországi proletárdiktatúrát történelmi eseményként, a szocialista jelenhez vezető út egyik állomásaként kezelte. [7](#)

Paradox módon, ez az elvont, 1919-et érzékelhető időbeli távolságba helyező folytonosság alapozta meg azt, hogy a Tanácsköztársaság felidézésének legyen egy, a radikális értelmiség és a pártvezetés számára is alapvető közös tétje. 1968. júniusban, a KISZ KB kezdeményezésére a Borsod- Abaúj-Zemplén megyei KISZ Bizottság nagyszabású társadalmi akciót indított az észak-magyarországi harcokban részt vett 1919-es páncélvonat újjáépítésére. „Ha a páncélvonat terve realizálódna és elkészülne, az nagy segítséget nyújtana az északi hadjárat emlékének felelevenítésében.” – érvelt Nagy Zoltán az 1968. június 28-án, Miskolcon, a Felszabadítók u. 24. szám alatti KISZ tanácsteremben megtartott páncélvonat értekezleten. [8](#) A páncélvonat a Tanácsköztársaság történetének ahhoz az eseményéhez, az északi hadjáratához kapcsolódott, mely a legkevesebb problematikus kérdést vetette föl 1919-cel összefüggésben. Az 1919. május-júniusi hadműveletek során a magyar Vörös Hadsereg jelentős sikereket ért el, elfoglalta az észak-magyarországi iparvidék központját, Miskolcot, majd előrenyomult a Kassa-Eperjes vonalon, ahol megteremtette a Szlovák Tanácsköztársaságot. A hadsereg a harcmezőn nem talált legyőzőre, a hadjáratnak az antanttal való tárgyalások nyomán elrendelt visszavonulás vetett véget. Az északi hadműveletekben a hivatásos tisztikar jelentős része és a katonák nagy száma is honvédő háborút látott, melyet nem csekély társadalmi támogatás kísért. A páncélvonat az északi hadjárat közismert, legendássá vált támadó fegyverzete volt, mely a hadműveletekhez kapcsolódó katonai sikereket és a társadalmi konszenzus képzeteit idézte föl. A páncélvonat kézzelfogható, könnyen befogadható formában jeleníthette meg a Tanácsköztársasághoz illeszteni kívánt érzelmeket és ideológiai jelentéseket. „Figyelembevétel viszont, hogy nekünk a történelmi hűséget kell adni, egész hatása nyújtsa azt, amit a 19-es eseményekben megvalósított.” – fogalmazta meg Havasi Béla, a megyei KISZ Bizottság titkára.

A kezdeményezés célja a magyar Vörös Hadsereg által használt hadieszköz minél pontosabb, a történeti eredetét minél akkurátusabban idéző helyreállítása volt. Ennek érdekében a BAZ megyei KISZ Bizottság számottevő közreműködői és szakértői kört mozgósított. A páncélvonat értekezleten részt vevő Dr. Csillag Ferenc, a Hadtörténeti Múzeum munkatársa részletesen ismertette a jelenlévőkkel a hadieszköz felépítését. Ezek szerint a korabeli páncélvonat öt

vagonból és a mozdonyból állt. A szerelvény első kocsija nyitott előfutó vagon volt, melyet két páncélozott, négy géppuskával ellátott vagon követett. A szerelvényt egy nyitott, légvédelmi ágyúval felszerelt, illetve egy hátrafelé irányuló ágyús kocsizárta. [9](#)

A pontos történeti rekonstrukció azonban számos akadályba ütközött. A Múzeum ugyan felajánlott ágyúkat, ám géppuskákkal nem tudott szolgálni. Benedek János, a közlekedési minisztérium Vasúti Főosztályának alkalmazottja elmondta, hogy alkalmas mozdony ugyan lenne, ám a vagonok hiányoznak. A páncélvonat felépítése ilyen körülmények között különböző intézmények és társadalmi csoportok bevonása segítségével tűnt lehetségesnek. A vállalkozó kedv nem látszott akadálynak: a diósgyőri Lenin Kohászati Művek vállalta a géppuskák elkészítését („Támogatjuk a mozgalmat, az LKM fiataljai körében jó visszhangja van.” – jelentette ki Kovács István, a gyári KISZ Bizottság képviselője.), a MÁV miskolci járműjavító üzeme a leselejtezett vasúti kocsik társadalmi munkában való átalakítását, a megyei Úttörőszövetség elnöke és a MÉH képviselője pedig egybehangzóan javasolták a gyerekek bevonását a hulladék anyag gyűjtésébe és felhasználásába. A Honvédelmi Minisztérium felajánlotta a személyzet biztosítását, a hiányzó korabeli csukaszürke egyenruhákat pedig a történelmi hűség érdekében 16 darab tűzoltó öltöny átalakításával remélték pótolni. [10](#)

A széleskörű társadalmi lelkesedésen felbuzdulva a KISZ KB Úttörő Osztálya 1968. július 9-én már jelentősen kibővítve, átfogó ünnepség sorozat keretébe foglalva kívánta felhasználni a megépítendő páncélvonatot. A szerelvényt a „Forradalom lángjai” elnevezésű úttörőmozgalom részeként, a Tanácsköztársaság mozgó múzeumaként szándékoztak létrehozni, mely két éven keresztül járná az országot. Útja során, az egyes állomáshelyeken honvédelmi vetélkedőket, akadályversenyeket és lövészetet javasoltak rendezni. A páncélvonat akció végét a miskolci csata emlékét őrző, Felsőzsolcán felállítandó emlékmű jelentette volna. A KISZ-vezetés szemében a vonat így nem csupán az úttörők számára adott volna maradandó élményeket, de a fiatalok és ifjúmunkások tevékeny részvétele segítségével hozzájárult volna a szocialista hazaszeretet fejlesztéséhez, a társadalmi részvétel nyomán pedig széles körben remélték elérhetővé tenni a közelmúlt forradalmi emlékeit. [11](#)

A Tanácsköztársaság 50. évfordulója a forradalom hangulatát és élményét, illetve a forradalmi cselekvés átélését kellett, hogy nyújtsa a magyar társadalom minél több csoportja számára. A KISZ KB Úttörő Osztálya és Intéző Bizottsága már 1967. októberben előkészítette a Forradalom Lángjai úttörő és kisdobos mozgalmat. A rendezvénysorozat célja az volt, hogy a „világnézeti, erkölcsi, politikai nézetek telítődjenek érzelmi élményekkel, kapcsolódjanak a szocialista társadalom életéhez, célkitűzéseéhez.” [12](#) A gyerekeknek szánt programsorozat valódi kérdése az volt, hogyan lehetséges a forradalmár elődök felidézése segítségével meghatározni a jelen számára megfelelő forradalmi tettek mibenlétét.

Az úttörők számára kitalált kezdeményezés a pártvezetés és az ideológia általános, a forradalmisággal kapcsolatos nehézségeit tükrözte. Hogyan lehetséges a fiatalok számára vonzó, és a hivatalos politikai identitások szemszögéből is alapvető forradalmi tüzet és lelkesedést a hatóságok számára is elfogadhatóvá, a rendszer támogatására is fölhasználhatóvá tenni? A forradalmi hagyományok értelmezése, melyet a pártvezetés 1848, 1919 és 1945 eseményeihez igyekezett kötni, minden erőfeszítés ellenére nyitott maradt a hivatalostól eltérő, önálló változatokra. Az eseményekről megemlékező tavaszi évfordulók – március 15., március 21., április 4. – megszervezése rendszeres fejtörést okozott a hatóságoknak. Az MSZMP KB Agitációs és Propaganda osztálya által 1966 januárjában készült javaslat, mely az 1967-es tavaszi ünnepségekről rendelkezett, neheztelve állapította meg, hogy „minden évben gondot okoz a helyes történeti és politikai arányok biztosítása az ifjúsági ünnepségeken.” [13](#)

Az arányokkal kapcsolatos problémákat minden bizonnyal a március 15-i és március 21-i ünnepségek közti jelentősen eltérő társadalmi érdeklődés jelentette. A jelentés nehezményezte, hogy míg március 15. iskolai szünnap, addig 21-én tanítás folyik az iskolákban. Ezeknek az aránytalanságoknak a kiküszöbölése érdekében tett az Agitációs és Propaganda Osztály javaslatot a Forradalmi Ifjúság Hete 1967. március 15. és 21. közti megrendezésére. A párthivatalnokok véleménye szerint ez a szerkezet megoldaná az 1848-as emlékünnepségek kellő összekapcsolását a kommunisták forradalmi harcaival és a felszabadulással, valamint szerves egységbe állítaná 1848 és 1919 örökségét a jelennel. A helyes arányok biztosítását kívánta szolgálni március 15-nek, mint kezdőnapnak, 21-nek, pedig, mint csúcspontnak a kijelölése. [14](#)

1966 augusztusában a KISZ Titkársága már, a két márciusi évfordulót április 4-ével összekötve, Forradalmi Ifjúsági Napok néven kívánta megszervezni a tavaszi ünnepség-sorozatot. A FIN megrendezésére tett augusztus 17-i javaslat szerzőinek véleménye szerint a FIN az 1848-as, 1919-es és 1945-ös „forradalmi hagyományok alapján a szabadságharcos és forradalmi örökség folyamatosságának és egységének felhasználásával” a szocialista hazafiság kialakítását szolgálja. [15](#) A Tanácsköztársaság 50. évfordulóján, a FIN látványos, országos jelentőségű rendezvénysorozat lett. Ebben az évben, a megnyitót március 14-én Győrben tartották. A másnapi ünnepi műsort közvetítette a televízió, este pedig 50 fő részére díszfogadást tartottak. A március 15-i központi, Petőfi-szobornál rendezett koszorúzáson 3000 fiatal vett részt. 16-án vette kezdetét az április 4-ig tartó eseménysorozat a Hősök nyomában címet viselő, televízióban is műsorra tűzött vetélkedő. Március 21-én, a Tanácsköztársaság kikiáltásának 50. évfordulóján tartották a külföldi delegációk (Albánia kivételével) tiszteletére rendezett ünnepséget. Ugyanaznap rendezték meg a Barátság nevű ifjúsági és diákszeminariumot. 22-én került sor a Lenin és Kun Béla üzenetváltásának emlékére szervezett amatőr rádiós verseny lebonyolítására. A rendezvénysorozat április 4-én az új KISZ-tagok fogadalomtételével zárult. [16](#)

Az 1960-as és 1970-es évek fordulóján a magyar pártvezetők és ideológusok egyik legjelentősebb elvi és politikai problémája az volt, hogy hogyan adjanak választ az 1968-as ihletésű, a forradalom felszámolását és elsinkófálását számon kérő újbaloldali bírálatra. Az 1968-as radikálisok Európában és Magyarországon is hajlamosak voltak a regnáló kommunista rendszerekben a forradalom eszméit eláruló, megcsontosodott hivatalnok rezsimeket látni, az újbaloldali radikalizmust pedig a forradalom folytatására, akár a létező baloldali kormányok ellenében is felhasználni. A magyarországi kommunista vezetés erre a kihívásra igyekezett megfelelni olyan fogalmak, mint „a mindennapok forradalma”, vagy „mindennapi forradalom” segítségével. A hivatalos álláspont szerint, a forradalom látványos és erőszakos szakasza a politikai fordulat időpontjában lezajlott, és értelemszerűen ezzel le is zárult. Mindez nem jelentette azonban azt, hogy megszűnne a forradalmi tettek lehetősége. Az új típusú forradalmi tettek kevésbé látványosak, érveltek az ideológusok, ám nélkülözhetetlenek a szocializmus felépítéséhez. A „láthatatlan forradalom” új szakaszában „A gazdaságban, a kultúrában, sőt a politikában is, minden téren módszeres, kitartó, hosszú időn át folyó, türelmes, rendszeres tevékenységre van szükség.” [17](#)

A Forradalmi Ifjúsági Napok történelmi eseményekhez kötve, biztos időbeli távolságba helyezve próbálta meg átélhetővé tenni a forradalmi radikalizmus eszményeit és érzelmeit. A radikális forradalmi cselekvés lehetősége, mely az 1960-as évek fiatal nemzedéke számára az elit, a beágyazódott, intézményesült, hivatalossá vált minták és az „apák” nemzedéke ellen irányult, jelentékeny politikai veszélyforrássá lett az uralkodó kommunista pártok és rendszerek számára. A kortárs forradalmi radikalizmus és politikai cselekvés újbaloldali, a szocializmus megjavítását igénylő, ultrabalos, maoista indíttatású, vagy hatalomellenes, a kommunista pártokat támadó formájában rendszerellenessé vált, és fenyegetést jelentett a szovjet típusú uralkodó elitek számára. A közvetlen politikai cselekvés jelszavával fellépni az 1968-as prágai tavasz elfojtása és az újbaloldali mozgalmak hivatalos bírálata és az intézményes kereteken kívülre szorítása után a non-konformista, kritikai értelmiség számára is veszélyessé vált. Paradox módon a hivatalos szocializmus bírálói és fenntartói számára is biztonságosabbnak tűnt a forradalom időbeli és térbeli eltávolítása. Ahogyan a forradalmi felszabadító mozgalmak harmadik világbeli támogatása a radikalizmus elfogadható és támogatható formájának látszott, a forradalmi hagyományok és a radikális cselekvés a múltban a baloldali forradalmi mentalitás és kultúra elérhető terepének tűnt.

Ez a körülmény azonban alapjaiban változtatta meg a Tanácsköztársaságról szóló közbeszéd kereteit és jelentését. A Tanácsköztársaság évfordulói, melyek az 1960-as évek második felében viszonylag kevés tartalmi töltettel bírtak a magyar társadalom számára, és ezért elhanyagolható közvetlen jelentősége és tétje maradt a róla szóló közbeszédnek, éppen a forradalom tárgyalásához kívánt időbeli távolság lehetőségét kínálták. 1919 elvont, alig-alig kézzelfogható története a forradalomról szóló absztrakt, elméleti viták veszélytelen lefolytatására tűnt alkalmasnak. A Tanácsköztársaság, úgy tűnt, alkalmas olyan magatartás-minták megfogalmazására, melyek a forradalmi cselekvés kívánatos és elvárt, fiatalok által is elfogadhatónak gondolt formáit valósítják meg. Az 1969 tavaszán, heti

folytatásokban bemutatott, március 21-én befejeződött „Tűz márciusa” című rádiójáték főszereplője a középosztályi származású Ági, a történet színhelyéül szolgáló középiskolás osztály legjobb tanulója volt. Az 1918–19-i tanévben játszódó darab a társadalmilag elkötelezett, morális megalapozottságú cselekvés lehetőségeit boncolgatta. Ágit a rádiójáték melegszívű, osztálytársain segíteni próbáló, együttérző lányként ábrázolta, akinek személyes története az ösztönös szociális érzékenységű lázadásból tudatos, kommunista forradalmi magatartássá növvő társadalmi átalakulást példázta. Ági morális programja a szegények és elesettek felemelésére folyamatos kudarcok és összetűzések sorozata, melyek a gimnáziumból való kicsapatásának veszélyét is felkeltik. A darabbéli konfliktust csupán a Tanácsköztársaság kikiáltása oldhatta föl: Ági így egyszerre kerülhetett el az iskolából való elbocsátást és láthatott hozzá szociális elkötelezettségű céljainak megvalósításához. Így a rádiójáték Ágit mint a mindennapok forradalmi magatartásának mintáját állította a közönség elé. Miközben a lány szerelme, a kommunista ifjúmunkás János a frontra siet, hogy fegyverrel a kézben védje a forradalom vívmányait, Ági a hátszágban segít az éhezőkön és oktatja a proletárok gyermekeit. A darab fő mondanivalója, hogy a békés építés mindennapi aprómukája a fiatalok számára a forradalmi radikalizmus ugyanolyan érvényű és jelentőségű fajtája lehet, mint a fegyveres harc. Ezzel egy időben azonban a rádiójáték azt is igyekezett elhíttetni, hogy a szociális érzékenységű, morális indíttatású baloldali politikai programok megvalósításának feltétele a kommunista párt irányításának elfogadása. [18](#) A Tanácsköztársaság történetébe helyezett, a fiatalok forradalmi aktivizmusát méltató Tűz márciusa” azt jelenítette meg, amit a hatóságok az „Agitátorok” című filmtől is elvártak volna, vagyis hogy bizonyítsa, az 1968-as, a kommunista tekintélyuralmat is alapjában támadó radikalizmus valamilyen nehezen érthető módon, de valójában mégiscsak a kommunista rendszerek jogosságát igazolta. Mintha, ami 1968-ban történt, nem különbözött volna attól, ami 1919-ben lezajlott.

A Tanácsköztársaság értelmezésének átalakulása 1966-ban kezdődött, az 1956-os antisztálinista felkelés 10. évfordulóján, amikor az MSZMP egyre kevésbé az „ellenforradalom” rémtetteinek felelevenítésében, hanem egyre inkább a „forradalmi” építőmunka eredményeinek hangsúlyozásában lett érdekelt. Ahogyan az 1966. július 2-án kelt, az Agitációs és Propaganda Bizottság, valamint a KB Külügyi Osztálya által készített javaslat fogalmazott:

A nyugati megemlékezések ellensúlyozására irányuló terveink, elképzeléseink összeállításakor ügyelnünk kell arra, nehogy kampányszerű akcióinkkal, túlzott felkészülésünkkel mi járuljunk hozzá a magyar kérdés felelevenítéséhez, vagy túlságosan is nagy jelentőséget tulajdonítsunk az évfordulónak. Propagandánk általában direkt módon ne térjen vissza az ellenforradalmi eseményekhez, az MSZMP és a Forradalmi Munkás- Paraszt Kormány megalakulásának 10. évfordulójáról, az 1956. decemberi párthatározat 10. évfordulójáról, valamint az ellenforradalom mártírjairól azonban meg kell emlékezni. [19](#)

Az 1969-es tanácsköztársasági megemlékezések már ebbe a sorba, és a Forradalmi Ifjúsági

Napok vonulatába illeszkednek, és alapvetően elválaszthatatlanok azoktól a nemzetközi folyamatoktól, melyek a „forradalom”, „forradalmi magatartás”, „baloldaliság” és „szocializmus” fogalmainak újraértékelését hozták magukkal. Míg 1965-ig a Tanácsköztársaság az „ellenforradalomról” szóló beszéd helye volt, 1966-tól kezdve egyre inkább a „forradalom” értelmezésének eszközévé változott. Míg az 1960-as évek közepéig 1919 az ellenforradalomról szóló, 1956 közvetlen érintését elkerülő beszéd volt, 1969-re a forradalom, 1968-at helyettesítő diskurzusává vált. 1965-ben a Tanácsköztársaság még az ellenforradalom történetének a része, 1969-ben azonban már új történet, a forradalom történetének egy fejezete lett.